

Seguretat i salut laboral

Codi: 100483

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500258 Relacions Laborals	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Josep Espluga Trenc

Correu electrònic: JosepLluis.Espluga@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Grup de matí. En cas que el curs sigui atès per estudiants internacionals, la llengua del curs podrà passar del català al castellà, si així s'acorda amb la resta de la classe.

Equip docent

Javier Caballero Bastardo

Prerequisits

No s'han previst.

Objectius

L'objectiu fonamental d'aquesta assignatura és adquirir una visió global de les relacions entre el treball i la salut, dels factors que incideixen en la sinistralitat laboral, dels sistemes preventius i de les formes d'organitzar la prevenció de riscos a l'empresa, tot tenint en compte aspectes tècnics, legals, organitzatius, psicosocials i de relacions laborals.

En aquest sentit, són finalitats específiques:

- Conèixer els conceptes bàsics de salut laboral, saber-los contextualitzar teòricament i saber-los operativitzar.
- Conèixer les responsabilitats empresarials en matèria de prevenció de riscos laborals, el marc jurídic i els principis preventius que l'orienten.
- Conèixer els factors de risc més presents en el món laboral i la forma de prevenir-los.
- Conèixer les formes d'organitzar la prevenció, així com la participació dels treballadors en matèria de prevenció de riscos laborals.
- Conèixer les principals fonts d'informació sobre seguretat i salut laboral.

Competències

- Automotivar-se emprerent accions formatives específiques que permetin actualitzar els coneixements propis.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar idees o fets d'una manera clara i persuasiva.
- Identificar els fonaments de les principals àrees de relació jurídica i d'organització en el camp del treball humà.
- Planificar, dissenyar, assessorar i gestionar sistemes de prevenció de riscos laborals.
- Redactar i formalitzar informes i escrits.
- Treballar de manera autònoma.

Resultats d'aprenentatge

1. Automotivar-se emprerent accions formatives específiques que permetin actualitzar els coneixements propis.
2. Comprendre i relacionar les condicions de treball en una empresa amb la seguretat i la salut en el treball en la mateixa empresa.
3. Conèixer els conceptes bàsics de l'organització social del treball en l'empresa.
4. Conèixer els conceptes bàsics relacionats amb els agents socials de les relacions laborals.
5. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
6. Entendre els conceptes bàsics de les malalties i dels accidents laborals.
7. Expressar idees o fets d'una manera clara i persuasiva.
8. Reconèixer els factors psicosocials en les empreses.
9. Redactar i formalitzar informes i escrits.
10. Resoldre els problemes pràctics relacionats amb l'epidemiologia.
11. Saber relacionar l'ergonomia, la càrrega de treball i altres qüestions relacionats amb la salut i la seguretat laborals.
12. Treballar de manera autònoma.

Continguts

L'assignatura proveirà coneixements sobre els següents temes:

1. TREBALL, RISC I SALUT

1.1.Evolució de les formes de perdre la salut i de les polítiques de prevenció de riscos. Desigualtats socials i salut. Gènere i salut. Salut pública i salut laboral.

1.2.Relacions entre treball i salut. Els conceptes de risc i de perill. Evolució de les patologies laborals. Salut laboral i les fronteres difuses entre el treball productiu i el reproductiu.

1.3. Accidents de treball i malalties professionals. Conceptes, definicions i conseqüències legals.

2. POLÍTIQUES DE SEGURETAT I SALUT LABORAL

2.1.Evolució dels models preventius. La regulació de la salut a l'àmbit laboral. Principis preventius vigents en la legislació a Europa, Espanya i Catalunya. Els organismes internacionals relacionats amb la seguretat i la salut en el treball.

2.2.L'organització preventiva: possibilitats i pràctiques. Els Serveis de Prevenció. Els Delegats de Prevenció. Els Comitès de Seguretat i Salut en el Treball. La prevenció de riscos i el sistema de relacions laborals.

2.3.El paper de les Mútues d'AATT i MMPP, de la Inspecció de Treball, dels Sindicats i d'altres organismes relacionats amb la salut laboral.

3. FACTORS DE RISC EN L'ÀMBIT LABORAL

3.1. Condicions materials.

3.2. Contaminants.

3.3. Condicions ambientals.

3.4. Càrrega de treball

3.5. Factors psicosocials i estrès, assetjament moral al treball, organització del temps de treball.

4. L'ANÀLISI I GESTIÓ DELS RISCOS LABORALS

4.1. Epidemiologia. Mesures de freqüència i mesures d'associació. Estudis de cohorts. Estudis de casos i controls. Intervencions en salut pública i en salut laboral. Índex de sinistralitat.

4.2. El paper de l'avaluació del risc en la gestió de riscos laborals. Tipus d'avaluacions: per mesurament i per estimació. Risc acceptable i percepció social del risc. Anàlisi contextual dels comportaments arriscats. Desigualtats de gènere en l'avaluació de riscos laborals.

4.3. Altres eines de l'organització preventiva: Vigilància de la salut i Plans d'emergència.

Metodologia

D'acord amb els criteris proposats, l'assignatura comptarà amb la següent metodologia docent:

1- Classes teòriques

El professorat realitzarà al llarg del curs diverses exposicions dels principals conceptes i propostes teòriques per a cada unitat d'estudi.

2- Seminaris

Els seminaris consistiran en la discussió, exposició i debat d'una sèrie de casos pràctics i de lectures seleccionades sobre els continguts temàtics de l'assignatura. A l'inici del curs el professor proveirà aquestes lectures i el calendari de discussions i debats.

3- Treball en grup

Es faran grups de 3-4 persones. Cada grup haurà de fer un treball que combini els materials de lectura amb dades empíriques sobre condicions de treball i prevenció de riscos. El professor donarà les instruccions detallades a l'inici del curs.

4- Cerca d'informació i presentacions orals

Al llarg del curs cada alumne/a haurà de preparar una exposició pública a partir dels materials de lectura i/o de la informació recollida per a fer el treball de grup. Aquestes exposicions es faran en grups, tot seguint un calendari que s'establirà al principi del curs.

5- Treball autònom de l'alumne

Cada alumne/a haurà de preparar-se per a respondre dues proves escrites individuals, així com fer el treball de grup i els mapes conceptuals de les lectures que es discutirán a classe.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Classes teòriques	22,5	0,9	2, 6, 8, 10, 11
Tipus: Supervisades			
Exposicions orals i cerca d'informació	22,5	0,9	5, 7
Seminaris	7,5	0,3	5, 6, 8, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Treball autònom de l'alumne/a	47,5	1,9	12
Treball en grup	45	1,8	2, 9

Avaluació

D'acord amb aquests criteris, l'avaluació de l'assignatura constarà de:

- a) Un examen escrit individual (50%)
- b) Treball en grup (30%)
- c) Seminaris (20%)

A l'inici del curs els professors donaran instruccions detallades sobre el material i el calendari de les discussions.

Per aprovar l'assignatura és indispensable aprovar els apartats a) i b) per separat.

En cas que algú no faci els exàmens o el treball de grup, es considerarà 'No Avaluable'.

En l'examen de recuperació la nota màxima a assolir serà un 'aprobat'.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmen	50%	2	0,08	3, 4, 6, 8, 10, 11
Seminaris	20%	2	0,08	5, 7
Treball en grup	30%	1	0,04	1, 2, 9, 12

Bibliografia

Bibliografía obligatòria:

Comisión Europea (1996) *Directrices para la evaluación de riesgos en el lugar de trabajo*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

Espluga, J.(1996) "Actos Inseguros en el Trabajo. Guía de intervención". *Nota Técnica de Prevención 415-1996*. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo, Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.

Espluga, J. & Caballero, X. (2005) *Introducción a la Prevención de Riesgos Laborales. Del trabajo a la salud*. Barcelona: Ariel. (capítols 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15)

Vega Martínez, S. (2003) "Riesgo psicosocial: el modelo demanda-control-apoyo social (I). *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 603. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Vega, S. (2003) "Riesgo psicosocial: El modelo demandas-control-apoyo social (II)". *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 604. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Manuale bàsics:

Espluga, J.; Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de los riesgos laborales. Del Trabajo a la Salud*. Barcelona: Ariel.

Generalitat de Catalunya (2010) *Manual per a la identificació i avaluació de riscos laborals (versió 3.2)*. Barcelona: Direcció General de Relacions Laborals (Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya). [URL: <http://scur.cat/4PFE87>]

Ruiz-Frutos, C.; Delclos, J.; Ronda, E.; García, A.M.; Benavides, F.G. (2014) *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (Elsevier España).

Bibliografia complementària:

Adam, P.; Herzlich, C. (1994) *Sociologie de la maladie et de la médecine*. París: Nathan.

Ahlbom, A.; Norell, S. (2000). *Fundamentos de Epidemiología*. Madrid: Siglo XXI.

Beck, U. (1998) *La Sociedad del riesgo*. Barcelona: Paidós.

Benach J. i Muntaner C. (2005): *Aprender a mirar la salud*. El Viejo Topo. Barcelona.

Bilbao, A. (1997) *El accidente de trabajo: entre lo negativo y lo irreformable*. Madrid: Siglo XXI.

Borrell, C. (1998) *Les desigualtats socials en la salut*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Castillo, J.J.; Prieto C. (1990) *Las Condiciones de Trabajo*. Madrid: C.I.S.

Cox, T.; Griffiths, A.; Rial-González, E. (2000) *Work-related stress*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Durán, F. (2001) *Informe sobre riesgos laborales y su prevención*. Madrid: Presidencia del Gobierno.

Espluga, J. (2006) "Siniestralidad laboral y sociedad del riesgo. Paradojas de un desencuentro", *Sociología del Trabajo*, núm. 58, p. 137-158.

Espluga, J.; Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de los riesgos laborales. Del Trabajo a la Salud*. Barcelona: Ariel.

Espluga, J.; Lemkow, L.; Baltiérrez, J.; Kieselbach, T. (2004) *Desempleo juvenil, exclusión social y salud. Investigaciones, experiencias y acciones institucionales en España*. Barcelona: Icària.

Eurofound (2012) *Fifth European Working Conditions Survey*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. [www.eurofound.europa.eu]

García Benavides, F.; Ruíz Frutos, C.; García García, A.M. *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson, 2000. (2a edició)

Gómez-Cano, M.; González Fernández, E.; López Muñoz, G.; Rodríguez de Prada, A. (1996) *Evaluación de riesgos laborales*. Madrid: Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.

Grupo de Trabajo para el establecimiento de los Valores Límite de Exposición Profesional españoles (2018). *Límites de exposición profesional para agentes químicos en España 2018*. Madrid: INSHT.

Karasek, R. (1998) "El modelo demandas-control: Enfoque social, emocional y fisiológico del riesgo de estrés y desarrollo de comportamientos activos". En: OIT, *Enciclopedia de Salud y Seguridad en el Trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Kauppinen, K.; Kumpulainen, R.; Houtman, I. (2003) *Gender Issues in safety and health at work*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. [<http://agency.osha.eu.int>]

Lazarsfeld, P.; Jahoda, M.; Zeisel, H. (1996) *Los parados de Marienthal*. Madrid: Ediciones de la Piqueta.

Marí, V. (2001) *Guia d'avaluació de riscos*. Barcelona: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.

Martí, O. (1995) *Introducció a la medicina social*. Barcelona: ICESB.

McKeown, T. (1986) *Introducción a la medicina social*. México: Siglo XXI.

McKeown, T. (2006): *Los orígenes de las enfermedades humanas*. Triacastela. Madrid.

Merletti, F.; Olsen, J.; Vuylsteek, K. (1990) *Estudio de las causas de las enfermedades laborales. Introducción a la epidemiología laboral*. Barcelona: SG Editores.

Montero, J.M. (1986) *Análisis sociológico de los accidentes laborales. El sector marítimo-pesquero*. Madrid: Instituto Social de la Marina.

Moreno, N.& Solé, M.D. (dir.) (2005) *Dones, salut i treballs*. Barcelona: CTEESC.

Nogareda, C. (coord.) (2000) *Condiciones de trabajo y salud*. Madrid: Instituto de Seguridad e Higiene en el Trabajo.

Peiró, J.M. (1999) *Desencadenantes del estrés laboral*. Madrid: Pirámide.

Pérez Bilbao, J.; Nogareda Cuixart, C.; Martín Daza, F.; Sancho Figueroa, T. (2001) *Mobbing, violencia física y acoso sexual*. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Prieto, C. (1994) *Trabajadores y Condiciones de Trabajo*. Madrid: Hoac.

Ruiz-Frutos, C.; Delclos, J.; Ronda, E.; García, A.M.; Benavides, F.G. (2014) *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (Elsevier España).

Sennet, R. (2000) *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo*. Barcelona: Anagrama.

Vega Martínez, S. (2003) "Riesgo psicosocial: el modelo demanda-control-apoyo social (I). *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 603. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Vega, S. (2003) "Riesgo psicosocial: El modelo demandas-control-apoyo social (II)". *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 604. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Vogel, L. (1995). "El descubrimiento del Síndrome Ardytil: discurso médico y relaciones entre precarización y salud". *Sociología del Trabajo*, núm. 23, p. 111-127.

Vogel, L. (2003) *The gender workplace health gap in Europe*. Brussels: TUTB.

White, K. (2002) *Sociology of Health and Illness*. London: Sage.

WHO (2007): *The social determinants of health: Developing an evidence base for political action*. Final report to WHO, comission on the social determinants of health.

Wilkinson, R.G. (2001): *Las desigualdades perjudican*. Crítica. Barcelona